

Regeringens proposition

1982/83: 37

om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236);

beslutad den 21 oktober 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen, som går ut den 20 december 1982, förlängs ytterligare ett år.

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-10-21

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Rainer, Boström, Bodström, B. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)

Allmänna prisregleringslagen (1956:236; ändrad senast 1973:301) är en beredskapslag som formellt är i kraft men som endast kan tillämpas i vissa särskilt angivna lägen. Har lagen satts i tillämpning ger den regeringen fullmakt att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering.

Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i 1 §. Denna paragrafs första och andra stycken avser fall av krig och krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs att regeringen kan förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om av annan orsak fara har uppkommit för allvarlig prisstegring inom riket på viktigare varu- eller tjänsteområde. Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksmöte inte pågår, inom en månad från början av nästkommande riksmöte. Om underställningen ej sker eller riksdagen inte inom två månader från det underställningen skedde godkänner förordnandet, är detta förfallet.

Bestämmelser om formerna för prisreglering finns i 2–9 §§ prisregleringslagen. Enligt 2 § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att visst pris skall gälla som högstpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst. Högstpris får inte överskridas utan tillstånd. Enligt 3 § kan vidare regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordna om stoppris på viss förnödenhet eller tjänst. Detta innebär att den som frivilligt säljer förnödenheten eller frivilligt utför tjänsten inte utan tillstånd för överskrida det pris vilket han tillämpade den dag som anges i förordnandet. Föreskrift om stoppris skall gälla för viss tid, högst sex månader. Tiden kan förlängas, varje gång med högst sex månader. Om ett gällande stoppris finnes vara

högre än som kan anses skäligt, kan föreskrift meddelas om skälig sänkning av priset.

I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse. Härmed förstås att någon till myndighet, som regeringen bestämmer, har gjort särskild utfästelse om det högsta pris som han skall tillämpa på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. En sådan utfästelse får inte frångås utan myndighetens tillstånd. Enligt 3 b § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst inte utan tillstånd får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet har gjort anmälan om prishöjningen och skälen för denna. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Enligt 4 § kan föreskrift meddelas om att viss förnödenhet inte får säljas eller viss tjänst utföras, om inte högstpris eller stoppris gäller för förnödenheten eller tjänsten. 5 § innehåller förbud mot s. k. prisocker. I 6 § finns bestämmelser som syftar till att hindra att en prisreglering kringgås genom kombinationsavtal. 7 § ger regeringen möjlighet att föreskriva tvångskartellisering, nyetableringskontroll eller liknande. Enligt 8 § får myndighet som regeringen bestämmer meddela särskilda föreskrifter om skyldighet att anslå prisuppgifter och om skyldighet att sälja förnödenhet efter vikt eller mått i förpackningar som är märkta på visst sätt o. d. De ytterligare föreskrifter om varors utförande, förpackning m. m. som behövs för genomförande av prisreglering meddelas enligt 9 § av regeringen.

Lagens återstående paragrafer. 10–22 §§ innehåller straffbestämmelser m. m. När någon bestämmelse i 2–9 §§ äger tillämpning, skall enligt 1 § sista stycket även motsvarande bestämmelser i 10–22 §§ tillämpas.

Allmänna prisregleringslagen är, med undantag för vissa bestämmelser, i tillämpning sedan den 21 december 1972. Enligt nu gällande förordning (1981: 1146) äger lagens 2–4, 6, 8 och 9 §§ tillämpning t. o. m. den 20 december 1982. Förordningen är utfärdad med stöd av ett beslut av riksdagen (prop. 1981/82: 30 bil. 6, FiU 2. rskr 28).

I prop. 1981/82: 30 bil. 6 redovisas de prisregleringsåtgärder som vidtagits fram till den 24 september 1981. Av redovisningen framgår att allmänt prisstopp då gällde sedan den 17 september samma år.

Den 16 november 1981 sänktes stoppriserna med belopp som svarade mot den då genomförda sänkningen av mervärdeskatten.

Det allmänna prisstoppet, som inledningsvis gällde t. o. m. den 20 december 1981, förlängdes att gälla t. o. m. den 31 december 1981 varefter det upphörde och ersattes av ett prisstopp som omfattade endast mjölk och filmjölk. Samtidigt med detta nya prisstopp från den 1 januari 1982 infördes skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på särskilda varu- och tjänsteområden. Skyldigheten avsåg bl. a. vissa varor hänförliga till livsmedel och andra dagligvaror, byggnadsmaterial m. m., vissa fodermedel, gödsel, sågtimmer och pappersved, massa och papper, emballage av papper eller

plast, bilreservdelar och biltillbehör, lantbruksmaskiner samt läkemedel. På tjänsteområdet omfattades bl. a. reparation av bilar och hushållsmaskiner samt befordran av gods med lastbil.

Den 23 juni 1982 upphävdes bestämmelserna om förhandsanmälningskyldighet. Därefter kvarstod endast prisstoppet på mjölk och filmjölk. Vidare avskaffades statens pris- och kartellnämnds ditillsvarande uppgift att genom överläggningar med företagen söka påverka prissättningen. Även de i december 1980 utfärdade särskilda riktlinjerna för nämndens prisövervakning upphävdes.

Den 9 oktober 1982 infördes på nytt allmänt prisstopp (SFS 1982: 883) som en av flera åtgärder i regeringens offensiv för att återställa balansen i den svenska ekonomin. Prisstoppet infördes för att förhindra omotiverade prishöjningar med anledning av devalveringen av kronan den 8 oktober 1982. Strävan är att prisstoppet skall vara i kraft under en relativt kort tidsperiod. Regeringen kommer senare att lämna meddelande om tidpunkten då det allmänna prisstoppet skall upphöra och om de åtgärder som i det läget är påkallade för att motverka prishöjningar. Med hänsyn till att tillämpningstiden för den allmänna prisregleringslagen utgår den 20 december 1982, om inte riksdagen dessförinnan beslutar om förlängning, gäller den nuvarande prisstoppsförordningen t. o. m. samma dag.

I regeringsdeklarationen den 8 oktober 1982 har slagits fast en kraftfull politik för att bemästra landets ekonomiska problem. Detta förutsätter att åtgärder kan vidtas på ett brett fält inom samhällspolitiken, bl. a. i form av ingripanden mot prisstegringar. Liksom tidigare måste alltså olika former av prisregleringar snabbt kunna tillgripas som ett led i den samlade ekonomiska politiken. En handlingsberedskap på denna punkt förutsätter att giltighetstiden för den allmänna prisregleringslagen förlängs.

Frågan om en översyn av prisregleringslagen, som är en beredskapslag från år 1956, bör övervägas. Jag har för avsikt att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Mot bakgrund av vad jag anfört förordar jag att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen förlängs med ytterligare ett år. En sådan förlängning kräver riksdagens godkännande.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956: 236) under tiden den 21 december 1982–den 20 december 1983.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.